

La Chispa is dé website voor liefhebbers van Latijns Amerika. Journalistiek, betrokken, informatief, scherp. Een interactieve community met echte *chispa*: levendig en met passie.

ZOEKEN

Politiek & Maatschappij

Het bibberende Brazilië van Bolsonaro

Datum : 25/06/2020 Land : **Brazilië**

Auteur : Hans Veltmeijer

Het jaar 2020 ontwikkelt zich tot een rampjaar voor Brazilië. President Jair Bolsonaro beheerst met zijn dubieuze uitspraken en acties het dagelijks nieuws en wakkert de polarisering in het land verder aan. Ondertussen nemen de zorgen toe over de uitholling van de democratie.

In Nederland draaide de economie nog beperkt door tijdens de intelligente lockdown en kinderen kregen online les. In Brazilië niet. Onderwijzers en leerlingen zitten al maanden thuis en ook in andere sectoren is nauwelijks doorgewerkt. De nabrander van de coronapandemie zal voor de Braziliaanse economie daarom extra pijnlijk zijn.

De bevolking verkeert daarbij al die tijd in opperste verwarring. De verschillende overheden zijn het meestal oneens en vechten elkaars maatregelen aan bij de rechter. Zo worden versoepelingen van de federale overheid teruggedraaid en lockdowns van deelstaten en gemeenten weer opgeheven. De profvoetballers moesten hun competitie hervatten, maar vochten dit besluit van de voetbalbond met succes aan. Brazilië probeert te versoepelen terwijl de piek van besmettingen en doden zelfs medio juni nog niet is bereikt. Het virus trekt dan het binnenland in.

Gegoochel met cijfers

Terwijl een groot deel van de wereld eind mei langzaam aan het terugkeren was naar het normale leven, stapelden Brazilië en de Verenigde Staten record op record, in negatieve zin. De leiders van die landen lijken in opvattingen en gedrag erg op elkaar, ook qua aanpak van de coronapandemie. Eigenlijk geen aanpak. Ze blijven er onverschillig onder en houden zich staande met provocaties en het zoeken van de confrontatie met hun tegenstanders. Daarmee binden ze hun fanatiekste eigen aanhang sterker aan hun persoon, maar de polarisering in de landen neemt almaar toe. Bolsonaro probeerde eigenhandig de ellendige coronacijfers een positieve draai te geven. Hij

verordondeerde de ware statistieken niet meer te openbaren maar een flauwe afspiegeling daarvan, waardoor het er allemaal een stuk beter uit zag. Het Hoogerechtshof moest er weer aan te pas komen om een einde te maken aan de zoveelste uitglider van de Braziliaanse president, ditmaal gegoochel met cijfers.

Militaire regering

Intussen komt een militaire coup steeds dichterbij, wanneer het aantal militairen in de regering daar een indicatie voor is. Tien van de 22 ministers komen uit het leger. De in een jaar tijd negen vertrokken ministers werden vrijwel allemaal vervangen door een militair. Ook de derde minister van Gezondheid in ruim een maand is nu een generaal. Wanneer de oppositie doorgaat met afzetpogingen en het Hoogerechtshof de president blijft terugfluiten, gaat het leger ingrijpen. Dit is een veelgehoorde voorspelling. Het Hoogerechtshof toetst als hoogste rechterlijke macht de wetten en daden van de regering aan de grondwet, en komt daardoor steeds in aanvaring met Bolsonaro. In het voor democraten nog meest gunstige scenario worden langzaam de democratische instituties uitgehold. Dan nog is het wachten op een vanzelf ontstane dictatuur, vrezes sommige analisten. Net zoals dat in Venezuela is gebeurd, maar dan met een heel andere politieke kleur.

Aanval op Hoogerechtshof

Deze ontwikkelingen en ook de constante polemiek rond hun president lijken de Bolsonaro gezinde bevolking niet op andere politieke gedachten te brengen. Zonder Bolsonaro zou het allemaal misschien nog wel erger zijn geweest, is een veelgehoorde opmerking. Anderen gooien alle bestuurders op een hoop (allemaal corrupt en incompetent) en zien de cultuur van het land als oorzaak van alle ellende. Iedereen in Brazilië is 'sem educação' (onopgevoed), inclusief de bevolking, en daarom is het zo'n zootje. Maar tegenstanders van Bolsonaro beschrijven hun land momenteel als een hel op aarde. Zo slecht was het nog nooit.

Voormalig president Fernando Henrique Cardoso luidt ook de alarmbel in een interview met Braziliaanse studenten in Engeland. Brazilië kan volgens hem maar zo een autoritaire staat worden wanneer antidemocratische acties niet van bovenaf veroordeeld worden. De aanleiding was een met vuurwerk gesimuleerde aanval op het Hoogerechtshof door een groep van dertig *bolsonaristas*. De voortrekkers van een beweging die zowel Hoogerechtshof als parlement wil afschaffen.

Ziekenhuizen binnenvallen

De symbolische aanval op de rechtsstaat vond plaats op 14 juni 2020 op het Plein van de Drie Machten in Brasília. Natuurlijk op de zondag, de manifestatiedag van Bolsonaro-aanhangers, ook in coronatijd. De rechters van het hof werden uitgescholden. Zo gaat deze beweging steeds een stapje verder, en de president staat het oogluikend toe. Er kwam in ieder geval geen enkele publieke reactie uit zijn president, wel was er nadien één arrestatie. Het absurdistische nieuws rond hem

houdt maar niet op. In dezelfde week deed hij een oproep aan het volk om ziekenhuizen binnen te vallen en vast te leggen, in woord en beeld, hoeveel patiënten met corona er werkelijk liggen. Bolsonaro gelooft de cijfers van zijn eigen diensten niet. Het land bibbert. Juist op dit gevaarlijke moment is het de tijd om de democratische instituties te beschermen en je uit te spreken over het belang ervan, zegt Cardoso. Maar de 'fundamentele institutie' is het leger. Hij gelooft niet dat de militairen eenzelfde plan hebben als in 1964, toen een staatsgreep werd gepleegd die leidde tot ruim

twintig jaar dictatuur.

Grijs gebied

Hoewel het land zich op glad ijs bevindt, denkt de ex-president vooralsnog dat de militairen de grondwet blijven respecteren. Dat hebben ze zelf overigens ook verklaard. En wat Bolsonaro betreft noteert Cardoso diens autoritaire discours maar hij ziet 'nog geen zwaard in zijn hand'. "We bevinden ons in grijs gebied, en dat is maar goed ook." De sociaal-liberaal Cardoso was begin jaren negentig, na jaren zware economische en politieke crisis, de bedenker van het *plano real*, een grondige monetaire hervorming met een nieuwe munt - die onder Bolsonaro naar recordlaagtes devalueert. Dat deed hij als minister van Economische Zaken. Daarna was hij acht jaar lang de meest stabiele president die Brazilië waarschijnlijk ooit heeft gehad. Geen spraakmakende schandalen, geen verbale agressie en een consistent beleid met een regering van weinig personele wisselingen. Hij werd wel gekenschetst als een 'te rustige en nette president' voor het temperamentvolle volk.

Wereldbank

Met Bolsonaro is er nu een complete tegenpool aan de macht. Eentje die straattaal spreekt en met een verre van stabiele regering. De laatste minister die aftrad was Abraham Weintraub, van Onderwijs. Niet als gevolg van een conflict met zijn baas maar voor eigen gewin. Het bracht nogal wat commotie teweeg. Hij verruilde namelijk zijn ministerspost voor een plek in de directie van de Wereldbank, waar hij vier keer zoveel gaat verdienen. Maar de keuze valt niet goed binnen de Wereldbank, waarvan medewerkers aan de krant *Estado de São Paulo* melden dat "Brazilië op weg is een internationale grap te worden". Want Weintraub heeft zich als minister juist vaak negatief uitgelaten over multilaterale samenwerking. En op sociale media ging hij regelmatig op zijn Bolsonaro's tekeer tegen andere landen en volken. Zo bespote hij de Chinezen tijdens de coronapandemie. Hij gaat de stoel bezetten namens Brazilië, Colombia, Ecuador, trinidad en Tobago, De Filipijnen, Suriname, Haiti, De Dominicaanse Republiek en Panama. De stemming is een formaliteit, omdat Brazilië over de helft van de stemmen beschikt. Als Weintraub zich niet constructief zal opstellen, bestaat volgens analisten het risico dat Brazilië een paria binnen de Wereldbank wordt. Door dat isolement zouden projecten van belang voor de Braziliaanse regering tegengehouden worden. Dan kan gedacht worden aan ontginning en ontwikkeling van gebieden in de Amazone, daar heeft Bolsonaro grote plannen voor.

Twee werelden

Intussen draait zijn propagandamachine door, onder leiding van zoon en parlamentslid Eduardo. Ditmaal met een video waarin Eduardo, als een volleerd shownieuwspresentator, landgenoten oproept en instrueert om lid te worden van de nieuwe politieke partij in dienst van 'het project Bolsonaro', Aliança pelo Brasil. Klaar voor de gemeenteraadsverkiezingen dit jaar zal de partij overigens nog niet zijn. Dus Brazilianen mogen nog op een ander stemmen, laat Eduardo weten, 'als het maar geen linkse partij is'. Zo krijgt de polarisering tussen rechts en links een nieuwe impuls. Een ander filmpje dat rondgaat op sociale media brengt loepzuiver nog een ingesleten tegenstelling in beeld binnen het land: die tussen arm en rijk. De filmer toert

eerst door de buitenwijk Madureira in de Zona Norte van Rio de Janeiro. Kijk, hier is helemaal geen corona, stelt hij lachend vast. Alle winkels geopend, straatventers en grote groepen mensen bij elkaar. Een alledaags precorona straatbeeld. In een ander stadsdeel, de rijkere Zona Sul, lijkt het op Europa tijdens de lockdown. Een vrijwel leeg winkelcentrum in de wijk Leblon met overal de coronamaatregelen en een beperkt aantal bezoekers. Strak geregisseerd door medewerkers in uniform en met mondmaskers. Er is zelfs een desinfecterende mat voor de schoenzolen. Het is zoals de president de preventieve aanpak van de pandemie graag ziet: iedereen moet zelf maar weten wat hij doet.

SHARE

Bekijk ook

- > 2020-04-07 | Alejandro Giammattei, tachtig dagen president van Guatemala
- > 2020-05-11 | Brazilië op steeds meer fronten een verdeeld land
- > 2020-06-23 | Falende gezondheidszorg in Latijns Amerika en de Cariben

← TERUG

FOTO'S

VOLG LA CHISPA OP

HOME | SITEMAP | CONTACT | ZOEKEN